

Prawo karne wykonawcze - zajęcia nr 11

rok akademicki 2019/2020

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Kobiety odbywające karę pozbawienia wolności

Wprowadzenie

- ▶ Kobieta ze względu na odmienną konstrukcję psychiczną i fizyczną inaczej odczuwa izolację penitencjarną.
- ▶ W związku z powyższym przepisy k.k.w. uwzględniają wskazaną odrębność biologiczną i wprowadzają pewne modyfikacje w warunkach odbywania kary w stosunku do tej kategorii skazanych.
- ▶ Oprócz indywidualizacji penitencjarnej, prac wychowawcza względem kobiet powinna być realizowana odmiennie - przede wszystkim dlatego, że kobiety ze względu na macierzyństwo silniej odczuwają rozłąkę z osobami bliskimi, w tym zwłaszcza z dziećmi, co biorąc przekłada się na większą dotkliwość wyroku.

Kobiety odbywające karę pozbawienia wolności

Najważniejsze uregulowania:

- ▶ Kobiety odbywają karę **odrębnie od mężczyzn (art. 87 § 1 k.k.w.)**
- ▶ Skazana kobieta odbywa karę **w zakładzie karnym typu półotwartego**, chyba że stopień demoralizacji lub względy bezpieczeństwa przemawiają za odbywaniem kary w zakładzie karnym innego typu (**art. 87 § 2 k.k.w.**)
- ▶ **Art. 88 § 6 k.k.w.** dopuszcza możliwość osadzenia określonych kategorii skazanych, w tym również kobiet w zakładzie karnym typu zamkniętego - m. in. z uwagi na zagrożenie społeczne, zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego czy też negatywne zachowanie.
- ▶ **Art. 87 a k.k.w.** odnosi się do skazanych sprawujących stałą pieczę nad dzieckiem do 15 roku życia - prawo do podtrzymywania więzi z rodziną (dotyczy również mężczyzn). Powinny odbywać karę pozbawienia wolności w zakładzie położonym najbliżej miejsca pobytu dziecka. Potrzeba utrzymywania kontaktów z dziećmi jest szczególnie ważna dla kobiet i może mieć bardzo dobry wpływ na ich resocjalizację.

Kobiety ciężarne i karmiące

- ▶ Kobietom ciężarnym/ karmiącym zapewnia się odpowiednią opiekę specjalistyczną **art. 87§3 k.k.w.**
- ▶ Kobieta może się zgłosić do sędziego penitencjarnego (**art. 32 k.k.w.**) lub dyrektora generalnego lub okręgowego dyrektora służby więziennej (**art. 78§2 k.k.w.**) w przypadku niezapewnienia jej odpowiedniej opieki.
- ▶ **Opieka zdrowotna obejmuje:** badania diagnostyczne i profilaktyczne, opiekę ginekologiczno-położniczą. Zapewnia się w miarę możliwości odpowiednio zbalansowaną dietę.
- ▶ Jako, że kobieta może sprawować pieczę nad dzieckiem w trakcie odbywania kary- osadzonym zapewnia się również kursy edukacji rodzicielskiej.

Kobiety ciężarne i karmiące

- ▶ Wobec kobiet ciężarnych, karmiących lub sprawujących opiekę nad własnymi dziećmi w Domach dla Matki i Dziecka nie stosuje się **kar dyscyplinarnych polegających na: umieszczeniu w celi izolacyjnej, pozbawieniu możliwości otrzymania paczek żywnościowych, pozbawieniu lub ograniczeniu dokonywania zakupów artykułów żywnościowych art. 143 §2 k.k.w.**
- ▶ Kobiety ciężarne, karmiące, sprawujące opiekę nad dziećmi mają również prawo do **dłuższego spaceru (art. 112 §2 k.k.w.)**- świeże powietrze sprzyja bowiem dobremu samopoczuciu kobiety i dziecka, zarówno w okresie ciąży jak po jej rozwiązaniu
- ▶ Wobec kobiety ciężarnej oraz sprawującej samotnie opiekę nad dzieckiem można fakultatywnie odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności **(art. 151 § 1 k.k.w.) - w okresie do 3 lat po urodzeniu dziecka.**

Kobiety ciężarne i karmiące

Dodatkowe uregulowania znajdujemy również w Regulaminie organizacyjno-porządkowym wykonywania kary pozbawienia wolności:

▶ **§ 28 :**

1. Wobec skazanych kobiet ciężarnych i karmiących dyrektor może dokonywać, na wniosek lekarza lub po zasięgnięciu jego opinii, niezbędnych odstępstw od przewidzianego w regulaminie sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności w zakresie wynikającym z potrzeby uwzględnienia stanu fizycznego lub psychicznego tych kobiet.
2. Skazaną kobietę ciężarną przenosi się na dwa miesiące przed przewidywanym terminem porodu do szpitalnego oddziału ginekologiczno-położniczego w zakładzie karnym lub areszcie śledczym.

▶ **§ 31:**

1. Skazana kobieta korzysta co najmniej raz dziennie z ciepłej wody i dwa razy w tygodniu z ciepłej kąpieli.

A także w Ustawie z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej:

▶ **art. 9 ust. 1:**

2. W stosunku do kobiety odbywającej karę w widocznej ciąży nie można stosować przymusu bezpośredniego

Prawo do macierzyństwa w warunkach izolacji

Przepisy penitencjarne uwzględniając szczególną specyfikę kobiet w zakresie odbywania kary pozbawienia wolności **odwołują się do wiodącej roli w życiu kobiety - roli matki**. Szereg regulacji uwzględnia w tym zakresie dobro dziecka - a co za tym idzie umożliwia sprawowanie i wychowywanie dzieci w warunkach izolacji.

Art. 87 § 4 i 5 k.k.w.

- ▶ Kobiety mają możliwość sprawowania stałej, całodobowej opieki **nad dzieckiem do lat 3**, na terenie zakładu karnego.
- ▶ W tym celu tworzone są specjalne przywieszienne **Domy dla Matki i Dziecka** (funkcjonują one przy konkretnych jednostkach penitencjarnych).
- ▶ Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowe zasady organizowania i działania tych placówek.

Domy dla Matki i Dziecka

- ▶ Funkcjonują przy wybranych jednostkach penitencjarnych. **W Polsce** Domy dla Matki i Dziecka zostały zorganizowane przy zakładzie karnym w **Grudziądzu i Krzywańcu**. W obu tych przypadkach domy stanowią odrębne obiekty i są oddzielone od oddziałów przeznaczonych wyłącznie dla skazanych.
- ▶ Jednostki wyposażone zostały w specjalne sale przeznaczone dla dziecka, a także przystosowane do spacerów i zabaw na zewnątrz.
- ▶ Warunki określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2003 r. w sprawie trybu przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowych zasad organizowania i działania tych placówek

Z założenia Domy dla Matki i Dziecka mają stwarzać warunki zbliżone do środowiska domowego:

- ▶ Osadzonym zapewnia się odpowiednio przystosowane pomieszczenia: sypialnie z łóżeczkami, pokoje służące do pielęgnowania dzieci, przygotowywania posiłków.
- ▶ Zgodnie z **§ 12 Rozporządzenia** powołuje się specjalny zespół o charakterze opiekuńczo wychowawczym- w celu udzielenia niezbędnej pomocy matkom.

Domy dla Matki i Dziecka

Zakład karny w Krzywańcu,

źródło: <https://www.sw.gov.pl/galeria/domy-dla-matki-i-dziecka-w-zakladzie-karnym-grudziadz-nr-1-i-w-zakladzie-karnym-w-krzywancu>

Domy dla Matki i Dziecka

Zakład karny w Krzywańcu,

źródło: <https://www.sw.gov.pl/galeria/domy-dla-matki-i-dziecka-w-zakladzie-karnym-grudziadz-nr-1-i-w-zakladzie-karnym-w-krzywancu>

Domy dla Matki i Dziecka

Zakład karny w Krzywańcu,

***źródło:** <https://www.sw.gov.pl/galeria/domy-dla-matki-i-dziecka-w-zakladzie-karnym-grudziadz-nr-1-i-w-zakladzie-karnym-w-krzywancu>*

Domy dla Matki i Dziecka

- ▶ Warunkiem pobytu w Domu dla Matki i Dziecka jest złożenie **pisemnego wniosku przez matkę**, z odpisem skróconym aktu urodzenia dziecka do dyrektora zakładu karnego, właściwego dla danego Domu.
- ▶ Dyrektor zawiadamia właściwy sąd opiekuńczy, o złożeniu takiego wniosku przez osadzoną.
- ▶ Jeśli ojcu przysługuje pełna władza rodzicielska - kobieta **musi również uzyskać jego zgodę**.
- ▶ W przypadku braku porozumienia - **decyduje sąd opiekuńczy (art. 97§2 k.r.o.)**
- ▶ Dyrektor może wydać decyzję odmowną jeszcze na etapie przedsądowym - wówczas decyzja może być zaskarżone **w trybie art. 7 k.k.w.**

Dzieciom wychowującym się w przywężiennych Domach zapewnia się odpowiednie warunki:

1. Ilość posiłków w ciągu doby oraz dobór produktów żywnościowych ustala lekarz pediatra
2. Dzieciom przysługuje wyżywienie według normy „L” – lekkostrawne posiłki (na wniosek pediatry w stosunku do dzieci chorych w uzasadnionych wypadkach można wykroczyć poza normy budżetowe; minimalny dzienny koszt takiego posiłku to 4,80 zł)
3. Dzieciom przysługuje, stosownie do wieku i indywidualnych potrzeb, bielizna, odzież, obuwie i inne niezbędne przedmioty osobistego użytku

Domy dla Matki i Dziecka

Podsumowanie

- ▶ Perspektywa wychowywania dzieci budzi w literaturze wiele kontrowersji.
- ▶ Z jednej strony podnosi się, że izolacja może oddziaływać na małe, nowonarodzone dzieci i może odcisnąć piętno w ich psychice.
- ▶ Z drugiej strony środowiska wolnościowe z których pochodzą matki, są najczęściej patologiczne. Zatem w porównaniu z życiem na jakie dzieci osadzonych matek byłyby skazane w warunkach wolnościowych - standardy zapewnione przez więzienia wydają się lepsze.
- ▶ Co istotne - **fakt urodzenia się w zakładzie karnym nie zostaje odnotowany w akcie urodzenia czy innej dokumentacji.**

Sprawcy młodociani

- ▶ Art. 54 § 1 k.k. stanowi, iż sędzia wymierzając karę młodocianemu kieruje się przede wszystkim tym aby **sprawcę wychować**.
- ▶ Ustawodawca wyodrębnił zakłady karne dla młodocianych - kierując się z przeświadczeniem, że osobowość młodocianych jest jeszcze na tyle elastyczna, że oddziaływanie resocjalizacyjne ma największe szanse powodzenia
- ▶ **Cel wyodrębnienia:** odizolowanie tej kategorii skazanych od demoralizującego wpływu innych uwięzionych.
- ▶ **Intensywna praca resocjalizacyjna** ma szczególne znaczenie dla osiągnięcia poprawczych celów kary i zwiększenia szans pomyślnej readaptacji społecznej po opuszczeniu zakładu karnego.
- ▶ W zakładzie karnym dla młodocianych odbywają karę skazani, którzy nie ukończyli 21 roku życia; w uzasadnionych wypadkach skazany może odbywać karę w tym zakładzie po ukończeniu 21 roku życia (**art. 84 § 1 k.k.w.**) - *Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami oddziaływania, dorosły skazany po raz pierwszy, wyróżniający się dobrą postawą, może, za swoją zgodą, odbywać karę w zakładzie karnym dla młodocianych; korzysta on wtedy z takich uprawnień jak młodociany.*
- ▶ Nieletni odpowiadający na zasadach określonych w kodeksie karnym - po przekroczeniu murów więzienia nabywają status młodocianego i wówczas są stosowane do nich zasady właściwe tej kategorii skazanych.

Sprawcy młodociani

Specyfika wykonywania kary wobec tej grupy skazanych

- ▶ W zakładach karnych dla młodocianych prowadzi się w szerszym zakresie zajęcia kulturalno-oświatowe, sportowe, organizuje spotkania z rodzinami oraz współpracuje z osobami godnymi zaufania.
- ▶ Wobec młodocianych nie stosuje się surowszych kar dyscyplinarnych
- ▶ Młodocianego, któremu pozostało co najmniej 6 miesięcy do nabycia prawa o warunkowe zwolnienie lub sprawiającemu trudności wychowawcze **poddaje się badaniom psychologicznym**
- ▶ W zakładach karnych dla młodocianych skazani mają prawo **do dodatkowego widzenia w miesiącu**

Sprawcy młodociani

1. Skazani młodociani odbywają karę pozbawienia wolności **w systemie programowanego oddziaływania bez względu na to, czy wyrazili zgodę na udział w opracowaniu i realizacji programu oddziaływania (art. 95 § 1 k.k.w.)** Co więcej jeśli skazany po ukończeniu 21 roku życia chce kontynuować odbywanie kary w tym systemie, musi wyrazić na to zgodę.
 2. Wyjątek stanowią skazani młodociani odbywający zastępczą karę pozbawienia wolności oraz młodociani, którzy zostali ukarani karą aresztu za wykroczenie lub karą porządkową, oraz ci, wobec których zastosowano środki przymusu skutkujące pozbawieniem wolności; **zgodnie z art. 99 k.k.w.** wymienione wyżej kary i środki wykonywane są w systemie zwykłym, jeżeli nie zachodzą szczególne względy przemawiające za skierowaniem do innego systemu.
- ▶ **§ 12. Regulaminu organizacyjno porządkowego** - Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami oddziaływania na młodocianych, skazany dorosły, który uprzednio nie odbywał kary pozbawienia wolności albo kary aresztu wojskowego, wyróżniający się dobrą postawą, może być umieszczony w celi mieszkalnej wspólnie ze skazanym młodocianym lub skazanymi młodocianymi.

Sprawcy młodociani

Podsumowanie

- ▶ Areszt tymczasowy: **art. 212 § 1 k.k.w.** Tymczasowo aresztowani powinni być rozmieszczani w areszcie śledczym w sposób zapobiegający ich wzajemnej demoralizacji. **W szczególności należy oddzielać** niekaranych od uprzednio odbywających karę pozbawienia wolności oraz **młodocianych od dorosłych, chyba że szczególne względy wychowawcze przemawiają za umieszczeniem dorosłego z młodocianym lub młodocianymi.**
- ▶ **Oddanie pod dozór** w okresie próby warunkowo zwolnionego młodocianego **jest obowiązkowe!**
- ▶ **Przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary** - ustawodawca ustanowił wobec młodocianych inny okres próby - **od 2 do 5 lat.**
- ▶ **Uwaga! Cel wychowawczy wskazany w dyrektywie w art. 54 k.k.** (*sędzia wymierzając karę młodocianemu kieruje się przede wszystkim tym aby **sprawcę wychować.***) nie oznacza, iż sędzia z automatu zastosuje karę bardzo łagodną czy nawet jedynie symboliczną. Kara nie spełni celów wychowawczych, jeżeli będzie nadmiernie złagodzona. Przeciwnie, sędzia musi mieć na względzie to, iż niska kara na granicy faktycznej bezkarności, pogłębi tylko demoralizację sprawcy. Czasami cel wychowawczy spełnić może jedynie kara surowsza niż w normalnych wypadkach.

Więźniowie sumienia

- ▶ Są to osoby skazane za przestępstwa popełnione z motywacji:
 1. Politycznej
 2. Religijnej
 3. Ideowej
- ▶ Według definicji **Amnesty International** są to osoby uwięzione lub poddane innym ograniczeniom fizycznym z powodu swoich poglądów, w tym politycznych i religijnych, pochodzenia etnicznego, płci, koloru skóry, języka, tożsamości narodowej, pochodzenia społecznego, poziomu zamożności, urodzenia, orientacji seksualnej lub innego statusu, które nie uciekały się w swej działalności do przemocy, nie głosiły ani nie nawoływały do przemocy czy nienawiści.
- ▶ Wskazuje się, że przestępstwa mogą mieć również podłoże ekologiczne, ateistyczne, a także związane ze sztuką

Więźniowie sumienia

Zasady wykonywania kary w stosunku do tej szczególnej grupy, zgodnie z k.k.w.:

- ▶ Odbywają karę w oddzieleniu od skazanych za inne przestępstwa; **art. 107 § 1 k.k.w.**
- ▶ Mają prawo do korzystania z własnej odzieży, bielizny i obuwia oraz nie podlegają obowiązkowi pracy - Nie są oni jednak zwolnieni z wykonywania prac porządkowych w obrębie zakładu karnego **art. 107 § 1 k.k.w.**
- ▶ Chyba, że przestępstwo zostało popełnione z użyciem przemocy - wówczas nie mogą korzystać z powyższych uprawnień!

Dodatkowo:

- ▶ **Zgodnie z Konstytucją RP** - *Zakazana jest ekstradycja dotycząca osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych lub jej dokonanie będzie naruszać wolności i prawa człowieka i obywatela. (art. 55 § 4 Konst. RP)*
- ▶ **W Kodeksie postępowania karnego** - *zakazane jest wydanie osób ściganych za popełnienie przestępstwa bez użycia przemocy z przyczyn politycznych, (art. 604 §1 pkt. 8)*

Warunki bytowe skazanych

Wprowadzenie

- ▶ **Art.102 pkt 1 k.k.w.** stanowi, iż skazany ma prawo do odpowiedniego, ze względu na zachowanie zdrowia, wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny.
- ▶ Wszystkie wskazane w przytoczonym przepisie elementy, mają odzwierciedlenie w jakości życia osadzonego w zakładzie karnym.
- ▶ Dodatkowo warunki bytowe jakie panują w jednostce penitencjarnej wpływają na poczucie własnej godności skazanych, którzy przebywają w nich niekiedy resztę swojego życia.

Do warunków bytowych osób pozbawionych wolności zalicza się przede wszystkim:

- 1. pomieszczenia mieszkalne**
- 2. wyżywienie i odzież (które są im udostępniane)**

Minimalna norma mieszkalna

- ▶ Obecnie obowiązujący kodeks karny wykonawczy w art. 200 § 2 i 2a określił, że **minimalna norma mieszkalna na jednego osadzonego powinna wynosić nie mniej niż 3 m²**. W sytuacjach wyjątkowych (np. klęski żywiołowej, ogłoszenia na terenie położenia zakładu karnego lub aresztu śledczego stanu zagrożenia epidemiologicznego lub stanu epidemii, konieczności zapobieżenia wystąpieniu innego zdarzenia stanowiącego bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa skazanego albo bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego albo zapobieżenia skutkom takiego zdarzenia) może być ona **obniżona do 2 m²**
- ▶ Cele mieszkalne są jedno – lub wieloosobowe.
- ▶ Polska więziennictwo od dziesiątków lat zмага się z problemem przeludnienia. **Oznacza to, że izolowanych sprawców jest więcej niż dostępnych miejsc**. Ustalona norma jest w znaczeniu ogólnokrajowej średniej statystycznej przestrzegana, ale nie oznacza to, że w poszczególnych zakładach karnych jej się nie narusza.
- * W jednej z monografii (A. Nawój, *Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania*, Łódź 2013, s. 355) pojawił się postulat, aby stan przeludnienia liczyć od 90% zaludnienia więzień w ujęciu średniej krajowej
- * Wizytacje CPT w Polsce kończą zalecenia, aby przysługującą normę mieszkaniową zwiększyć przynajmniej do 4 m².
- * Polska należy do kilku krajów europejskich o najniższej normie mieszkaniowej przypadającej na jednego więźnia (np. Francja – 11 m²)

Warunki bytowe skazanych

Dodatkowo:

- ▶ Każda z cel mieszkalnych jest wyposażona w sprzęt kwaterunkowy, **tj. łóżka, stoły, ławki lub taborety, szafki i inne sprzęty**. Z uwagi na występujące zagęszczenie nie zawsze można ustawić je zgodnie z normami.
- ▶ Za zgodą dyrektora zakładu karnego wyposażenie celi może być **uzupełnione o sprzęt audiowizualny, komputerowy i inne przedmioty**, które m.in. podnoszą estetykę cel.
- ▶ Czynności fizjologiczne są dokonywane przez pozbawionych wolności albo w łazienkach poza celami, albo w częściowo już zabudowanych kąciakach sanitarnych w obrębie celi.
- ▶ **Art. 102 pkt. 1 KKW:** Skazany ma prawo w szczególności do: [odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny](#).

Wyżywienie skazanych

Podstawowe unormowanie dotyczące wyżywienia osób pozbawionych wolności reguluje art. 109 pkt. 1 KKW

- ▶ **Art. 109 pkt. 1 KKW:** Skazany przebywający w zakładzie karnym lub areszcie śledczym otrzymuje:
 1. 3 razy dziennie napój i posiłki o odpowiedniej wartości odżywczej, w tym co najmniej jeden posiłek gorący, z uwzględnieniem rodzaju wykonywanej pracy i wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych.
 2. Skazany, którego stan zdrowia tego wymaga otrzymuje wyżywienie według wskazań lekarza.

Normy kaloryczne

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie wyżywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych normy kaloryczne dla skazanych wynoszą:

1. dla osób w wieku do ukończenia 18 lat – **nie mniej niż 2800 kcal**
 2. dla osób pozostałych pozbawionych wolności – **nie mniej niż 2600 kcal**
- ▶ Dodatkowe normy- nie mniej niż 1000 kcal otrzymują skazani zatrudnieni w szczególnie uciążliwych warunkach. Odrębne diety są przyznawane chorym, w tym cukrzykom, o czym decyduje lekarz.
 - ▶ Skazany, przebywający poza zakładem karnym lub aresztem śledczym, który bierze udział w szczególności w czynnościach procesowych lub innych czynnościach wymagających konwojowania, a któremu ze względów technicznych lub organizacyjnych nie można dać gorącego posiłku, a zwłaszcza w przypadku braku możliwości wydania posiłku w godzinach ustalonych w porządku wewnętrznym zakładu karnego - **otrzymuje wyżywienie w postaci suchego prowiantu o odpowiedniej wartości odżywczej i napój, z uwzględnieniem wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych**

Wyżywienie skazanych

Jak mógłby wyglądać przykładowy jadłospis w więzieniu?

1. **Śniadanie:** zupa mleczna, kilka kromek chleba, margaryna, ser, wędlina, kawa
2. **Obiad:** zupa jarzynowa, gulasz, ziemniaki (ewentualnie ryż lub kasza), surówka
3. **Kolacja:** pieczywo, margaryna, kiełbasa, herbata

Odzież, bielizna, artykuły zapewniające higienę

Art. 111 § 1 k.k.w.

- ▶ Skazany utrzymuje do użytku, z zakładu karnego, odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę oraz obuwie, o ile nie korzysta z własnych.
- ▶ Skazanemu zapewnia się warunki niezbędne do utrzymania higieny osobistej, w szczególności otrzymuje on od zakładu karnego pościel oraz inne środki do utrzymania higieny i czystości w celi.
- ▶ Są to **obligatoryjne świadczenia ze strony administracji na rzecz skazanego !**